

वीरतर न वि+दर-कच् तत्, वीर+ग तरप् । १वीरये
अमरः । २चरतरे च ।

वीरतस्य पु० वि+दर-कच् कर्म० । १चरुं नदये अमरः ।
२कोकिलायो ३भङ्गातके (मेढा) ४विल्वभेदे च राजनि०
वीरहृत्पादयोऽप्यल ।

वीरपत्नी स्त्री वीरः पतिवैद्याः वा तुक् ङीप् च । वीर-
भाषायां अमरः । पत्ने वीरपति तत्पार्थे ।

वीरपत्नी स्त्री वीरयति वीर-कच् तथाभूतं पच्यं यस्याः ।
विजयायाम् भङ्गे राजनि० ।

वीरपान(ण) न० वीराणां पानं वा अलम् । मुदाय
मुदच्छेदापहृत्तये वा सुरापानादौ अमरः ।

वीरभद्र पु० वीरो भद्रोऽस्य । १अश्वमेधीयेऽङ्गे २वीरेषु भद्रे
३वीरये मेदि० । ४विषयगणभेदे तदुत्पत्तिकया काशीख०
८८७० । “नह्यवीरोऽपि रे भद्र ! मम सर्वगणेष्विह ।
वीरभद्राख्यया हि त्वं प्रथितिं परमां गृह्य । कुरु मे
सत्वरं कर्म दक्षप्रचयं नय” । स्मार्त्ते क । वीरभ-
द्रश्च वीरये जटा० ।

वीरभार्या स्त्री हत० । वीरपत्न्याम् अमरः ।

वीरमातृ स्त्री हत० । वीरस्य जनन्याम् अमरः ।

वीररजसु न० वीरं रजः रजः रक्तत्वात् । सिन्दूरे राजनि० ।

वीररेणु पु० वीरयति वीरो रं रेणुर्बुध्निर्दं यस्मिन् । भीमसेने
मिका० ।

वीरवत् त्रि० वीरोऽस्त्यस्य वत्त्वं मल्ल वः । १वीरवृत्ते स्त्रियां
ङीप् । “वीरवती न भूमिः” भट्टिः । सा च २मांश-
रोहिण्यर्था भावप्र० ।

वीरवत्सा स्त्री वीरो वत्सो यस्याः । वीरमातरि जटा० ।

वीरवाह्य पु० विष्णो विष्णुस्य० ।

वीरविज्ञावक पु० “वीरविज्ञावको जृह्वन् धनेः गृह्यमा-
हृतेः” ऐमच० उक्ते गृह्यहोतृधनेन होमकर्त्तरि ।

वीरवृक्ष पु० निलकण्ठ० । १भङ्गातकहृत्तये अमरः । २चरुं न-
दयं ऐमच० ३विल्वभेदे । राजनि० (दिधान) ४धान्यभेदे
रत्नभाषा ।

वीरसू स्त्री वीरं सूते सू+किप् । वीरयातरि अमरः ।

वीरसेन पु० वीरा सेना यस्य । १नगराजजनके अष्टमभेदे भा०
प० ५२४० । २साहचर्ये न० राजनि० ।

वीरहन् पु० वीरयति शौर्यान्वितं करोति वीर+विच् कच् ।
वीरो यस्मात्प्रियं हतवान् हन-किप् । नराज्यो विमो
अमरः । २विष्णो विष्णुस्य० ।

वीरा स्त्री वि+दर-कच् वीर-कच् वा वीर+अस्त्यर्थे कच् वा ।

१सुरानामयन्त्रद्वये २वीरकोकोल्याम् ३श्यामलक्याम् ।

४एलदाबुकायां ५पतिपुत्रवत्यां स्त्रियां ६रक्षायां ७वि-
दायां ८दुग्धिकायाम् ९वीरविदार्यां । १०मन्त्रपां मेदि० ।

११काकोल्यां । १२महाशदावर्यां । १३हतकुमाख्याम् । १४आ-

क्ष्याम् । १५अतिविषायां । १६मदिरायाश्च राजनि० ।

१७शिशुपादके (शिशु) रत्नभा० ।

वीराक्ष पु० वीरयति शौर्यान्वितं करोति वीर+विच् कच्
कर्म० । अस्त्येतेसे राजनि० । भयङ्करे युद्धक्षेत्रे अमरः ।

वीराशंसन न० वीरैराशयतेऽस्त आ+शन्स-आधारे ल्युट् ।

वीरासन न० वीरस्यो वासनम् “एकपादमवैकान्तं विन्द-
सेदूरुवंस्थितम् । रतरेऽस्तु तथा पश्चात् वीरासनं गतिं
कृतम्” इत्युक्ते आसनभेदे तन्त्रम् । २भित्त्याद्यमल-
म्वनेन स्थितो “राजो वीरासनं वसेत्” मनुष्याः कुक्षू ।

वीरधु(धा) स्त्री वि+रुध-किप् दीर्घः वा टाप् । विष्णु-
तायां वतायाम् अमरः ।

वीरेश्वर त्रि० हत० । १वीरपत्नी काशीख्ये २शिवदेवभेदे
पु० तदाविभवेवषया काशीख० ८२४० दृष्ट्या ।

वीरोक्त पु० वीरो यस्मात्प्रियस्तु कति यथाकाचमनतुष्टानेव
उक्त-कच् । प्रातासायं होमकर्त्तरि ऐमच० ।

वीरोपजीविक पु० वीरः यस्मात्प्रियस्तत्वाध्यमन्निहोलादि
उपजीविका यस्य । दम्भार्थमन्निहोलातुष्टायिनि ऐमच० ।

वीर्य न० वीर-यत्, वीरस्य भावो यत् वा । १देहस्ये
चरमधातो युक्ते २पराक्रमे ३वैभवे ४प्रभावे अ-
मरः । ५तंजलि मेदि० ६दीप्तौ ७द्वयनिष्ठे रक्षवि-

पाकादि शक्तिरूपे प्रभावभेदे तुष्टानः “वीर्यं” प्रधा-
नमिति कसात्तद्वेगोपपन्नमिति व्युत्पत्तिः । ८होषध-

कर्मोक्त्युद्वागोभागेभयभागेऽशोधनसंयमनसंयाहकाम्नि-
दीपनप्रपीडनसेखनहं हारवायनवाजीकरणवयुकरव-

विचयनदहनदारणमादनप्राणज्वलनप्रमथनमग्निं वीर्यं
प्राधान्याद्भवति । तच्च वीर्यं दिविपुष्टयं शीतं

चाम्निषोमीयत्वाज्जगतः । केचिदहविषमः कुरुष्वं शीतं
क्षिप्तं कुरुष्वं विशदं पिच्छिकं सृष्टुं तीक्ष्णं चेत्येतानि वी-

र्याणि कुरुष्वं गुणोक्त्याऽप्युक्तमभिधूयात्तदर्थं कुर्वन्ति यथा
तावन्नाहं पशुसूत्रं कषायं तिलोत्तरहं वातं ममयेदुष्य

वीर्यं त्वात् तथा कुतल्यः कषायकटुकत्वात्, पक्षाक्षुः कोष्ठ-
भावाच्च मधुरश्चेत्तु रसो वातं वद्धं पति शीतवीर्यं त्वात् ।

कटुश्चापि पित्तं ममयति सृष्टुं शीतवीर्यं त्वादन्वभावाच्च

कटुश्चापि पित्तं ममयति सृष्टुं शीतवीर्यं त्वादन्वभावाच्च